

מראי מקומות- בבא בתרא קס"ז

על השטר, אין מגבין ב' עד דבדיקין דה' אמת, ומשמע דאפי' אם לא כפינן ל' כלל לא יהי' יכול לגבות עם השטר, כיון שיש בה איזה ריעותא, ומה דכפתי' ל' הוא כדי שיצא דין לאמתו, שלא יהיו אחרים רגילין לעשות כן, אבל באמת לא הי' שינוי הדין מחמת הא דכפינן ל'. אולם ע' בנמוקי יוסף (עז. בדפיו) דכ' דכיון דכפינן ל', מבואר דאם לא היו כפינן ל', הי' הדין דהיו גובין עם השטר. וע' בבאור הגר"א (חו"מ מ"ב, אות י"א) שהביא דברי הנ"י וכ' דשאר השטר כשר, אבל השינוי ודאי לא יגבה בו אם ניכר שיש כאן שינוי.

(ד) **כפתי' ואודי- ע' בטור** (חו"מ מ"ב, ג' [אות ד']) שהביא מהיד רמה (אות ס"ח) שכ' דמה דהדיין צריך לחוש לכל הני חששות, מסתברא דהני מילי רק כשבא לגבות מיורשין או מלקוחות, דקיי"ל דטוענין בשבילם, אבל אם בא לגבות מהלוה גופי', אנן לא טענינן כל הני טענות, דיכול לטעון בשביל עצמו. אבל הטור עצמו חולק עליו בזה, וס"ל דאנן טענינן ל' כדי להוציא הדין לאמתו.

(ה) **א"ל דין חתימות ידא ידידי היא, מיהו קמי' דר' אחא ב"א לא חתימי לי מעולם, כפתי' ואודי- כ' הנמוקי יוסף** (עז. בדפיו) דמבואר מכאן דאם לא הי' מודה, הי' השטר מקויים, ושלא כדברי הרמב"ם, שכתב דהעד שמעיד על כתב ידו צריך שיהי' זכור מן מהמעשה מעצמו, ואם לאו אין קיומו קיום, שמעי' מהכא דלית' [אולם אם אמרי' כדברי הרמ"ה שהבאנו לעיל, דבאמת הי' השטר פסול בלא"ה, או דברי הרמב"ם א"ש. אולם אולי עדיין יש להק' דלמה הי' לו לרבא לומר דלא חתם מעולם, לימא רק דאינו זוכר העדות. אולם י"ל דלקושטא דמילתא קאמר].

(ו) **כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו, וכו'- פי' הרשב"ם, דהא לא בעינן דעתה, דהא מתגרשת בעל כרחיה. ובהמשך כ' הרשב"ם בבאור הא דכותבין שובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה, היינו משום דלבעלה הוי זכות, וזכין לאדם שלא בפניו. והעיר האילת השחר, למה צריך להא דזכין, הרי**

(א) **האי מאן דבעי למחוי חתימות ידיה בבי דינא, לא לחוי בסוף מגילתא, וכו'- כ' הטור** (חו"מ ס"ט, ב' [אות ט']), דמי שהוציא שטר בכתב ידו של חבירו עליו, וטוען הלה דאף דכתב ידו הוא, מ"מ מעולם לא חתם על שטר כזה, אלא דשכח וחתם בסוף מגילה, ואפשר שמצאה זה וכתב עלי' מה שרצה, הדין הוא שנאמן לומר כן בשבועת היסת, מגו דאי בעי אמר פרעתי (ומה דיכול לטעון פרעתי, זה תלוי במח' הראשונים שהביא הטור שם, דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ס"ל דיכול לטעון פרעתי, דאי"ז כשטר גמור כלפי זה, אבל הרמ"ה ס"ל דהוי ממש כשטר, ולכן אינו יכול לטעון פרעתי). אולם ע' בבית יוסף שם שהביא משו"ת רא"ם (א', ס"א) באריכות גדולה לחלוק על הטור בזה, וכ' "דלא אמרי' מגו אלא היכא דהוה מצי למיטען טענתא מעלייתא מהך דקא טעין", וכאן הרי אינו רוצה לומר פרעתי, שהרי העולם יאמר דשקר הוא, דשטרא בידו מאי בעי, ולכן עדיף לו לומר דלא חתם על שטר זה מעולם. אולם סיים הב"י שם דשמע דהרא"ם חזר מתשובה זו בסוף ימיו.

(ב) **מתלת ועד עשר לא לכתוב בסוף שיטה, דלמא מזיין וכו'- כ' הנמוקי יוסף** (עז. בדפיו) דאי"ז רק דין לכתחלה, אלא דאם באמת כ' כן השטר פסול. ועוד כ', דאם נמצא שטר דכתיב בסוף שיטה "תלתין" או "עשרין" וכו', בזה השטר כשר, ונקטינן בזה דהעדים חתמו כהוגן בהשטר, והי' נכתב כן מעיקרא.

(ג) **כפתי' ואודי- כ' היד רמה** (ס"ז) דאי חזי בשטר מלתא דשינוי דאיכא למיחש לזיוף, הדין הוא דלא מגבין ב' עד דבדיק שפיר. ואם יהי' צריכין לכפות ולהכות לבעל השטר כדי לעשות כן, עבדי' הכי, כדי שיצא הדין לאמתו, וכדי שלא יהו רגילין בנ"א לעשות כן. אולם ע' במאירי שהביא מ"א שלא הותר לב"ד להכותו, ומה דכפתי' הוא רק בדרך איום, כמי שמראה עצמו בריא על הדבר וכופתו על העמוד להלקותו, ולא שילקהו. ומשמע מהרמ"ה דהיכא שיש ריעותא כזה

בחי' הר"ן דהוכיח משבת (עח:) דלא כדברי התור"ד, דאי' התם דהמוציא שטר מפרעו בשבת פטור, דאי"צ לו, והיינו במקום שכותבין שובר. ואם אי' לדברי התור"ד, הרי יש לו מעלה שיהי' השטר פרוע אצלו, שלא יהי' צריך לשלם בשביל השובר.

ו **ואין כותבין למלוה עד שיהא לזה עמו- הק' הריטב"א**, מהו החידוש בזה, וגם מהו החידוש בהא דאין כותבין ללוקח עד שיהא מוכר עמו. והביא מהרמב"ן לתרץ דמיירי שאם קנו מיד המוכר או מיד הלוח שלא בפני הלוקח והמלוה, ותובעין שיכתבו ויתנו להם, אין כותבין להן כלל, לפי שלא אמרו סתם כתיבה לקנין עומד אלא כשהוא בפניהם. וכ' **המגיד משנה** (מלוה כ"ג, ה') דהחידוש הוא דהיכא דבא המלוה לעדים ויאמר להם שיכתבו השטר משום שהוא עומד ללוות ממון להלוה, ואפי' אם אמר להם שלא יתנוהו לו עד שיאמר הלוח שהוא אמת, מ"מ אין כותבין לו, משום דבשעת כתיבה שקר הוא, וגם יש לחוש אולי יערים כך. והק' **התומים** (ל"ט, סס"ק כ"ב), הא כיון שלא צוה הלוח הרי הוא מפי כתבם, דאין כאן דעת מתחייב בהשטר. וכ' **הנתיבות** (שם, י"ג) דלק"מ, דהא כשכותבין שטר ללוה אין העדים יודעין מהלואה, ועיקר עדותן נגמר בשעת מסירת השטר, וע"פ מש"כ הר"ן בגיטין (מח. בדפיו), דעידי חתימה מטעם עדי מסירה הן כורתין, וא"כ תלוי העיקר כשמצוה הלוח ליתן, וכשאמר הלוח תנו שטר למלוה, הא נגמר עדותן בשעת מסירה. אולם למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו, אז באמת השטר פסול אם הוא שלא בציווי הלוח.

ו **ולוקח נותן שכר- כ' הרמב"ן** דנעשה כאומר לו הא לך זווי והקנה שטר למוכר, דספר מקנה בעינן, דצריך שהמקנה הוא בעל השטר. וכן בגט, דתקינן רבנן השתא שאשה תתן שכר הגט, אמרו שתהא כאומרת לו הא לך זווי והקנה הגט לבעל.

א **אין כותבין שטרי אירוסין- פי' הרשב"ם** דהיינו שטרי פסיקתא. וע' ברמב"ן שכ' דהיינו שטר קידושין ממש, וקמ"ל דאם כ' שלא מדעתה דאינה מקודשת. והביא דמח'

לכאור' כדי לכתוב שטר אין צריך אלא דעת המתחייב, וא"כ לכאור' לא בעינן דעתו כלל בהשובר, שהרי אין הוא המתחייב. וכ' להוכיח מזה דס"ל להרשב"ם דכל היכא שיש חלות דבעינן דעת שניהם, אז בעצם בעינן דעת שניהם בכתיבת השטר ג"כ (ע"ש בביאורו בדין זה). וא"כ, בגט, דהיא מתגרשת בעל כרחה, ממילא לא בעינן דעתה בהגט בכלל. אבל בשטרי מקח וממכר ושטרי הלואה, אז בעינן דעת שניהם, וא"כ מה שיכול לכתוב השטר ללוה אע"פ שאין המלוה עמו, היינו משום דזכות הוא למלוה, וזכין לאדם שלא בפניו, אבל בעצם בעינן דעתו.

ז **ובלבד שיהא מכירן- ע' בתורת חיים שכ'** לדקדק מהא דלא כ' בבא זה במלתא באנפי נפשה, "וצריך שיהא מכירן", ומשמע מזה דמיירי דוקא בכה"ג שאין אשתו עמו, אבל היכא דאשתו עמו, בזה אין צריך להכיר האשה. וביאר דהטעם הוא דלא חיישינן דלמא ממטי גיטא לאיתתא אחריית ודלמא יהבא שובר לגברא אחרינא, אלא רק כשהוא בא לבדו אנו חוששין שמא לא יהבה לאשתו אלא לאשה אחרת. אבל כ' דמסתימת לשון הרמב"ם לא משמע כן, אלא דבכל גווני בעינן שיהא מכירין שם האיש והאשה (וכן ע' בבית יוסף, אה"ע ק"כ, ג', דכ' לדקדק כן מדברי הרמב"ם ג"כ).

ח **והבעל נותן שכר- פי' הרשב"ם** דנותן שכר הגט, וגם שכר השובר, שהרי זכותו הוא שלא תהי' יכולה לגבות עוד פעם. והק' **התוס' רי"ד**, למה נותן שכר בשביל השובר, הרי באמת צריכה לקרוע הכתובה כשהוא משלם לה, וא"כ באמת היא צריכה לשובר, ולכן לכאור' צריכה היא ליתן השכר. ות' דמתני' במקום שאין כותבין כתובה עסקינן, דסמכי אתנאי ב"ד ובלא כתובה גביא, ולכן השובר, שהוא חיזוק לכח הבעל, הבעל נותן שכר (אבל ר' גרשום כ' דמה שהבעל נותן שכר, הוא דוקא על הגט, ולפי דברי התור"ד י"ל דאינו חולק על הרשב"ם, אלא דהרשב"ם ס"ל דבמקום שאין כותבין כתובה עסקינן, ור"ג מיירי במקום שכותבין כתובה, ולכן שפיר צריכה האשה לשלם שכר). אולם ע'

הוא משום דאינו מעיד על איסור או על ממון, אלא מילתא בעלמא הוא, דמעידים על איש זה, ולכן שפיר נאמן אפי' ע"א. ועוד הביא מתשו' ריב"ש (קפ"ב) שכל הנאמנות הוא רק קודם המעשה, אבל בשעת מעשה אינו נאמן ע"א להעיד עליו.

(טז) **צורבא מרבנן לאו אורחי' למידק- אי' בקו"ש** (תרכ"ב) דכיון דלאו אורחי' למידק, לאו חוזר ומגיד הוא. והביא מבעל המאור דמכאן למדין דבדבר שעדים מצויין לטעות בו, לא אמרי' בי' דחוזר ומגיד הוא. אלא דק', דכיון דצורבא מרבנן לא דייק בנשים, א"כ איך אפשר לסמוך בזה על עדותו כלל, וגם הוא עצמו איך יכול להעיד בדבר שאינו מדקדק בה. ותי' דאפשר דרוב פעמים אין טועין, ומשו"ה לא חיישינן שמא טעו אא"כ אמרו טעינו, ומ"מ מקבלין חזרתן כיון דיכול להיות שטעו ולא שיקרו מתחלה.

אמוראים הוא בקידושין (ט:), דיש מבארים שהוא שטר קידושין, ויש שביארו דהיינו שטרי פסיקתא, ולמ"ד שטרי פסיקתא, החידוש הוא דאף שראו שאמרו כמה אתה נותן לבנך וכו', וקיי"ל דהן הן הדברים הנקנים באמירה, מ"מ אם רצה אחד מהם שיכתבו לו, אין רשאין לכתוב אלא מדעת שניהם.

(יב) **ובלבד שיהא מכיר שם האיש- פי' הרשב"ם**, הסופר והעדים צריכין שיכירו וכו'. וכ"כ הרמב"ם (גירושין ב', ג'), אבל הכסף משנה שם כ' דסופר לאו דוקא, וסגי בהא דהעדים יודעין, כיון שהם החותמים על הגט. וע' בשו"ע (אה"ע ק"כ, ג') דפסק דרק העדים צריכים לדעת, והרמ"א הוסיף די"א דגם הסופר, וכ' דכן נראה.

(יג) **וליהוש דלמא כתב גיטא ואזיל וממטי לי' לאתתי' דהיאך- הק' תוס' (כפי הבנת הב"ח)**, הא בפני עדים יתנו לה הגט, וא"כ הם יהיו יודעים דאיש זה המגרשה אינה בעלה, שאין שם הבעל על הגט, ולכן פי' תוס' דהחשש הוא שמא יהי' שמו כשם בעלה, ותבא לגבות כתובתה מבעלה ע"י גט זה. וע"ע במהרש"א במה שפי' התוס' באו"א.

(יד) **וליהוש דלמא אזיל למתא אחריתא ומחזיק לי' לשמי' ביב"ש, וכו'- פי' הרשב"ם**, שמחזיק במקום אחר שמו לראובן בן יעקב כדי לגרש אשת ראובן בן יעקב שבמקום פלוני. והק' הריטב"א, הרי כתבו שם העיר שכותבים שם הגט, וא"כ יהי' ניכר הזיוף. ותי' דחיישינן דלמא אזיל אידך נמי לההיא מתא. ועוד תי' שאין צריך לכתוב שם העיר שבו כתוב השטר, אלא שם העיר שנולד הוא, ושם העיר שנולדה היא.

(טז) **צורבא מרבנן לאו אורחי' למידק- כ' הנ"י** (עז: בדפיו) דשמעי' מכאן שיכולין לסמוך ע"פ ע"א לענין זה, וגם אשה או קרוב, דאם הי' צריך עדים כשרים, א"כ מה שייך לומר דלא דק, הרי שפיר דק ע"י עדים כשרים, אע"כ כנ"ל, ומשום דמלתא דעבידא לגלויי היא, ולכן אי"צ עדות מעליותא. וע"ע בקו"ש (תרכ"ב) שהביא מהרי"ף דהא דאי"צ עדים